

За редакцією В.С. Журавського та Я.В. Лазура

ПРАВОВА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО І ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ТА ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

ПРАВОВА ПРИРОДА МІЖНАРОДНОГО І ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Колективна монографія

*За редакцією
В.С. Журавського та Я.В. Лазура*

Ужгород — 2024

Автори:

д.ю.н., дійсний член (академік) НАПрН України Журавський В.С., проф., д.ю.н. Лазур Я.В., д.ю.н., проф. Менджул М.В., д.т.н., проф. Мулеса О.Ю., к.ю.н., доц. Петрецька Н.І., к.ю.н., доц. Фетько Ю.І.

Рецензенти:

Буроменський Михайло Всеволодович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, член-кореспондент НАПрН України.

Копиленко Олександр Любимович — доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПрН України.

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 1 від 26 серпня 2024 року)*

П 68 **Правова природа міжнародного і транскордонного співробітництва:** монографія / За редакцією В.С. Журавського, Я.В. Лазура. Ужгород : РІК-У, 2024. 200 с.

ISBN 978-617-8390-59-4

Монографія присвячена проблемним аспектам інтернаціоналізації, універсалізації моделей нормативного регулювання співробітництва, а також аналізу особливостей впливу процесів глобалізації та цифровізації на національне законодавство, які суттєво підвищують необхідність у модернізації інституту міжнародного та транскордонного співробітництва в умовах євроінтеграції та за сучасних безпекових викликів. Монографія є актуальним для сучасної юридичної науки дослідженням, адже поєднує у собі як теоретичні, так і практичні аспекти аналізу проблематики вказаного типу наднаціональної кооперації. Написання та видання монографії «Правова природа міжнародного і транскордонного співробітництва» відбулося в рамках наукового проекту молодих вчених ДБ-921М «Захист інформаційної безпеки при управлінні проектами міжнародного співробітництва на засадах гарантування національної безпеки України» за фінансової підтримки Міністерства освіти і науки України.

ISBN 978-617-8390-59-4

© Колектив авторів, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ПРАВОВА ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО І ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (Менджул М.В., Мулеса О.Ю., Фетько Ю.І.)	7
1.1. Поняття та сутність міжнародного співробітництва у аспекті глобалізації та цифровізації (Менджул М.В., Мулеса О.Ю.).....	7
1.2. Історико-правові передумови виникнення і розвитку транскордонного співробітництва (Фетько Ю.І.)	17
1.3. Транскордонне співробітництво як вид міжнародного співробітництва (Фетько Ю.І.)	33
Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ (Фетько Ю.І.)	49
2.1. Загальна характеристика нормативно-правового регулювання транскордонного співробітництва місцевих та регіональних органів влади	49
2.2. Компетенція місцевих та регіональних органів влади у сфері транскордонного співробітництва	65
2.3. Форми транскордонного співробітництва місцевих та регіональних органів влади	86
Розділ 3. ДОСВІД НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (Фетько Ю.І.)	101

Розділ 4. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ (Петрецька Н.І.).....	122
ВИСНОВКИ	134
ДОДАТКИ.....	136
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	181

Розділ 4.

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ТА ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ²²²

Офіційне закріплення еколого-правових принципів на національному та міжнародному рівні пройшло тривалий процес, на який впливали різні фактори, починаючи від національного правового менталітету до ідей розвитку міжнародного екологічного права. Гармонізація суспільства та природи є основоположним принципом, яким визначаються основи розвитку міжнародного територіального співробітництва та регулювання еколого-правових відносин. Потреба у правовій охороні довкілля, забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування є глобальною, і не обмежується національними кордонами.

Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями²²³ та трьох додаткових протоколах до неї фактично сформований понятійний апарат щодо міжнародного територіального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Ратифікувавши конвенцію, Україна взяла на себе зобов'язання, з одного боку формування такого законодавства, що дало би можливість територіальним

²²² Петрецька Н.І., кандидат юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ».

²²³ Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: Конвенція, Міжнародний документ прийнятий Радою Європи 21.05.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text

громадам та органам місцевого самоврядування ефективно здійснювати транскордонне співробітництво, а з іншого — адаптації законодавства України до правових стандартів *acquis communautaire* Європейського Союзу (ЄС).

Ратифікація 11 травня 2012 року Протоколу № 3 до Європейської Рамкової Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями та підписана Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 27 червня 2014 року, стали важливим кроком для активізації транскордонного співробітництва. А в 2022 році Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, чим і привернула увагу міжнародних партнерів до поглиблення співпраці. Оскільки, в умовах збройної агресії РФ проти України, відчутною стала необхідність виконання вимог Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Процес євроінтеграції, виявився надто складним. У 2024 році Європейський Союз відзначив 20-ту річницю найбільшого розширення з моменту свого заснування, але і досі без приєднання до нього України. Набули статусу членів ЄС нові країни А 10, інтегрувавши механізми політики згуртованості, а саме: Кіпр, Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина та Словенія. Політика згуртованості стимулювала економічний і соціальний прогрес, сприяючи конвергенції між новими членами та рештою країн Європейського Союзу.²²⁴

Програми зовнішньої співпраці ЄС сприяють досягненню цілей трьох політик ЄС: політики згуртованості, політики розширення та політики сусідства. Спільною рисою цих програм є їхня мета вирішення соціально-економічних проблем віддалених і менш розвинених територій шляхом зміцнення спроможності регіональних і місцевих органів влади та створення мереж аполітичної співпраці між місцевими зацікавленими сторонами. В

²²⁴ URL: <https://decentralization.ua/news/18367>

рамках політики згуртованості, міжнародне територіальне співробітництво базується на повноцінному партнерстві між державами-членами ЄС і країнами, що не входять до ЄС з метою створення зони процвітання і стабільності, а також зміцнення добросусідських зв'язків.

Варто звернути увагу, що закріплена у Римському договорі 1957 року політика згуртованості, сприяла зменшенню «різниць, що існують між різними регіонами і відсталості менш розвинених регіонів». Європейське територіальне співробітництво, яке сприяє співробітництву між регіонами і країнами, щоб допомогти їх економічному і соціальному розвитку, а також подолати перешкоди на кордонах має назву Interreg 5 і організовується за кількома рівнями: транскордонний (Interreg A), транснаціональний (Interreg B), міжрегіональний (Interreg C), співпраця зовнішніх регіонів (Interreg D).²²⁵

Наразі актуальною, для прикладу, є транскордонна програма Interreg NEXT Польща-Україна 2021–2027, яка була затверджена Європейською Комісією 30 листопада 2022 року. Цілі Програми реалізуються у 6 основних пріоритетах: *довкілля, охорона здоров'я, туризм, співпраця, кордони, доступність* з використанням стратегічних великих інфраструктурних проєктів, регулярних проєктів та фондів малих проєктів. На її реалізацію Європейський Союз виділив 235,9 млн євро (з яких щонайменше 214,4 млн євро на проєкти), а загальний бюджет становить понад 262 млн євро²²⁶. Програмним пріоритетом № 1 є довкілля, а конкретними цілями такі: сприяння адаптації до зміни клімату, запобіганню ризикам підвищенню стійкості до стихійних лих і катастроф з урахуванням екосистемних підходів; сприяння доступу до води та стале управління водними ресурсами; посилення захисту збереження природи, біорізноманіття та зеленої інфраструк-

²²⁵ URL: <https://interreg.eu/list-of-programmes/>

²²⁶ Програма Interreg NEXT Польща — Україна 2021-2027. URL: <https://pl-ua.eu/ua/pages/586>

тури, у тому числі на міських територіях, та зменшення всіх форм забруднення; сприяння переходу до циркулярної та ресурсоефективної економіки.²²⁷

Основна суть транскордонного співробітництва — це спільна партнерська робота задля досягнення сталого розвитку. Насправді, реалізованих проєктів є чимало. До того ж, прийняття Верховною Радою України Закону «Про міжнародне територіальне співробітництво України» визначає транскордонне співробітництво як вид міжнародного територіального співробітництва між суб'єктами і учасниками таких відносин у межах регіонів, прилеглих до державного кордону України, у тому числі відокремлених водними об'єктами, відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин сусідніх держав, у тому числі відокремлених водними об'єктами, у межах компетенції, визначеної національним законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.²²⁸ Завдяки цим законодавчим змінам з'явилися сприятливі умови для активізації процесу утворення спільних міжтериторіальних об'єднань з муніципалітетами та регіонами іноземних держав. Перспективи від міжнародної співпраці на рівні громад та регіонів дозволяють посилити фінансове наповнення місцевих бюджетів через залучення додаткових коштів для розвитку громад та територій. Разом з тим, цей Закон передбачає можливість надання державної підтримки розвитку міжнародного територіального співробітництва, використовуючи такі фінансові інструменти державного бюджету України як програми підтримки державної стратегії регіонального розвитку та державний фонд регіонального розвитку.

²²⁷ Програма Interreg NEXT Польща — Україна 2021-2027. URL: <https://pl-ua.eu/ua/pages/586>

²²⁸ Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24.04.2024 № 3668-IX, Відомості Верховної Ради, 2024, № 30, ст. 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text>

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, національна безпека України може бути забезпечена тільки за умови збереження природних систем і підтримки відповідної якості навколишнього середовища. На стан національної безпеки держави впливають зростаючі темпи використання природних ресурсів у результаті здійснення економічної діяльності та глобальні і регіональні екологічні проблеми.²²⁹

Потрібно зауважити, що процесу глобалізації сприяє розвиток міжнародного права. Прийняті міжнародні акти визначають напрямки розвитку кожної окремої держави. Навіть супротив процесу глобалізації руйнується, коли державам або їх регіонам пропонуються перспективи економічного розвитку та вигідного співробітництва. Саме економічна необхідність примусила держави радитися між собою, що спричинило появу перших міжнародних конвенцій у XIX ст., а на початку XX ст., після Першої світової війни засновано міжнародні інституції, такі як Ліга Націй та Міжнародна Організація Праці. Загострення глобальних світових проблем після Другої світової війни, зумовило прийняття міжнародних пактів, декларацій, конвенцій та ін., та співробітництво країн у галузі прав людини. Їх ще називають правами третього покоління, права усього людства (солідарні, колективні права) — права людини і права народів. Це право на мир; безпеку; незалежність; політичне, економічне і культурне самовизначення; користування спільним спадком людства; сталий розвиток; на здоров'я та безпечне довкілля; гуманітарну допомогу.²³⁰ Права людини вийшли

²²⁹ Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

²³⁰ Права людини в національному та європейському контекстах: підручник / За заг. ред. Н.І. Петрецької, Ю.М. Бисаги. Видавничий дім «Гельветика». Ужгород, 2018. 482 с.

за вузьконаціональні межі і стали об'єктом регулювання міжнародного права, поступово розширювалось законодавче співробітництво країн у галузі прав людини.

Основними об'єктами міжнародно-правової охорони довкілля є Світовий океан, внутрішні води, флора, фауна, атмосферне повітря, космічний простір, об'єкти загальнолюдського надбання (Антарктида, Місяць).²³¹ Таким чином, на міжнародному рівні сформувалась група принципів міжнародного права навколишнього середовища (International Environmental Law). Опосередкованими у цій сфері будуть загальні принципи міжнародного права, але з часом виробилися і спеціальні, зокрема: право людини на сприятливе навколишнє природне середовище, недопущення негативного впливу на довкілля, міжнародне природоохоронне співробітництво, доступ до інформації про стан довкілля тощо. На основі цих принципів прийнято ряд важливих конвенцій у сфері транскордонного співробітництва та охорони навколишнього природного середовища, наприклад: Конвенція про територіальне море та прилеглу зону від 29 квітня 1958 року; Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини від 16 листопада 1972 року; Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великій відстані від 13 листопада 1979 року і Протоколи до неї; Конвенція про збереження флори, фауни та середовища їх мешкання від 1 січня 1988 року; Конвенція з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер від 17 березня 1992 року тощо. На основі Всеєвропейської стратегії збереження біологічного і ландшафтного різноманіття (1995) почали вибудовуватись державні стратегії та програми з формування екологічної мережі.

Відтак був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки», що передбачав зміни в структурі земельного фонду країни через забез-

²³¹ Екологічне право: [підр. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А.П. Гетьмана. Х.: Право, 2014. 432 с.

печення поєднання національної екологічної мережі з екологічними мережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екологічної мережі, шляхом створення спільних транскордонних елементів екологічної мережі у межах природних регіонів та природних коридорів, узгодження проєктів землеустрою на прикордонних ділянках.²³² У 2004 році прийнято Закон України «Про екологічну мережу», в якому зазначено про участь держави у міжнародному співробітництві з питань формування, збереження та використання Всеєвропейської екомережі, створенні транскордонних елементів екомережі.²³³

Надважливими питаннями в екологічній сфері у рамках транскордонного співробітництва є розширення екологічної мережі, про що були визначені напрямки цієї діяльності. На жаль, збройна агресія РФ щодня завдає нищівних ударів по екосистемі, порушуючи її цілісність, знищуючи цілі міста та регіони, до того ж постійно існує загроза виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та/або природного характеру. Всі ці загрози є викликом для міжнародного права. Попри це, є ряд важливих стратегічних завдань, які потрібно вирішити, в тому числі, за допомогою міжнародного територіального співробітництва, зокрема: управління територіями, особливо прифронтовими; управління ризиками; проведення реформ з адаптації законодавства України до законодавства ЄС; підготовка проєктів повоєнної відбудови та подолання наслідків війни на місцевому, регіональному та державному рівнях; розроблення комплексних планів просторового розвитку прикордонних міст та регіонів.

Питання екологічної безпеки викликають занепокоєння європейських країн, у зв'язку з чим Організацією

²³² Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III. *Відомості Верховної Ради України*, 2000, № 47, ст. 405

²³³ Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004р. № 1864-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 45, ст.502

Об'єднаних Націй (ООН) розроблено Форму оцінки стійкості до стихійних лих для міст, побудована на основі «Десяти принципів для підвищення стійкості міст»,²³⁴ уперше розроблених у межах Хіогської рамкової програми дій 2005 року та згодом оновлених для підтримки реалізації Сендайської рамкової програми зі зниження ризику стихійних лих на 2015–2030 роки. Десять принципів, включають в себе питання, які містам необхідно проаналізувати, щоб підвищити стійкість до стихійних лих, а саме:

- 1) організація заходів щодо підвищення стійкості до стихійних лих;
- 2) визначення, розуміння та використання поточних та майбутніх сценаріїв ризиків;
- 3) покращення фінансових можливостей для підвищення стійкості до стихійних лих;
- 4) прагнення до стійкого розвитку міст;
- 5) захист природних буферних зон для посилення захисних функцій природних екосистем;
- 6) покращення фінансових можливостей для підвищення стійкості до стихійних лих;
- 7) розуміння та зміцнення потенціалу суспільства для забезпечення стійкості;
- 8) підвищення стійкості інфраструктури;
- 9) забезпечення ефективного реагування на стихійні лиха та відновлення після;
- 10) прискорене відновлення за принципом «краще, ніж було».²³⁵

²³⁴ Управління Організації Об'єднаних Націй зі зменшення ризику стихійних лих https://mcr2030.undrr.org/sites/default/files/2023-11/undrr-disaster-resilience-scorecard-for-cities_preliminary_ukrainian_nov2023.pdf?startDownload=true

²³⁵ Форма оцінки стійкості до стихійних лих для міст. Управління Організації Об'єднаних Націй зі зменшення ризику стихійних лих (UNDRR) Розроблено за підтримки USAID, Європейської комісії, IBM та AECOM URL: https://mcr2030.undrr.org/sites/default/files/2023-11/undrr-disaster-resilience-scorecard-for-cities_preliminary_ukrainian_nov2023.pdf?startDownload=true

Особливістю Сендайської рамкової програми зменшення лих як інструменту сталого розвитку — це управління ризиками катастроф і поєднання екологічного, цивільної безпеки, гуманітарного права. Сендайська рамкова програма зі зменшення ризиків стихійних лих (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) була прийнята на Третій Всесвітній конференції ООН з питань зменшення ризиків стихійних лих у місті Сендай, Японія, 18 березня 2015 року. Ця програма встановлює чотири основні пріоритети дій та сім конкретних цілей для зменшення ризиків стихійних лих.²³⁶

Зважаючи на реальність, у світі виникає багато катастрофізмів, один з них — це війна. Коли країна у війні, ціннісним пріоритетом є життя та безпека людини, що становлять підвищений інтерес як держави так і міжнародної спільноти. Відтак, прикордонні території служать містком у доступі до безпечних територій та отримання допомоги від іноземної держави на принципі добросусідства. Сьогодні, найбільш поширеною та впливовою інституційною формою є єврорегіони, по усьому периметру державного кордону України, окрім зон, де тривають активні бойові дії. Збройна агресія РФ надала нового імпульсу транскордонному співробітництву. Анексія Криму, конфлікти у Луганській та Донецькій областях, а відтак повномасштабна збройна агресія яку розгорнула РФ, створили умови для надання термінової допомоги з боку ЄС. Реалізовано проекти в рамках транскордонного співробітництва, починаючи від надання гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб, закінчуючи співробітництвом у сфері безпеки (зростаюча міграція, загрози енергетичній, екологічній безпеці).

Перспективи розширення транскордонного та міжтериторіального співробітництва вже проявляються у напрямках відновлення країни постраждалої від збройної

²³⁶ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030. URL: <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

агресії. На жаль, Україна і досі оцінює завдані їй збитки як пряму матеріальну шкоду (ст. 23 Цивільного кодексу України), так і побічну, пов'язану із компенсаціями для постраждалих осіб, через втрату роботи, житла, здоров'я тощо.

В умовах воєнного стану нагальним стало питання забезпечення відновлення пошкодження критичної інфраструктури через постійні руйнування, спричинені бойовими діями та масованими ракетними ударами. Брак фінансування на відновлення, спрямувало державу керуватися принципами винятковості проектування та здійснення відновлення, що особливо насторожує громадськість у загрозі сповільнення Євроінтеграції через відступи від європейських правил. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України підготувало до уваги громадськості Концептуальну записку що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО).²³⁷

Нагадаємо, що прийняття цих двох законів є частиною євроінтеграційних процесів. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. передбачає: визначення поняття «вплив на довкілля» (ст. 1), перелік суб'єктів здійснення оцінки впливу та її зміст (ст. 2), сфери проведення (ст. 3), гласність оцінки впливу (ст. 4), зміст звіту про оцінку (ст. 6), порядок проведення громадських обговорень (статті 7 та 8), вимоги до висновку (ст. 9), повноваження експертних комісій (ст. 10), порядок здійснення моніторингу (ст. 13) та оцінки транскордонних впливів (ст. 14), порядок призупинення та припинення суб'єкта господарювання у випадку порушення законодавства про оцінювання впливів на довкілля (ст. 16) та ін.²³⁸ За-

²³⁷ <https://mepr.gov.ua/proyekt-kontseptualnoyi-zapysky-shho-vyznachaye-sferu-vidstupiv-vid-pravylotsinky-vplyvu-na-dovkillya-ovd-ta-strategichnoyi-ekologichnoyi-otsinky-seo/>

²³⁸ Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

коном України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 р. здійснюється регулювання проведення екологічної оцінки, яка б мала на меті гарантувати сталий розвиток на засадах захисту довкілля, з цією метою саме на державу покладено обов'язок здійснювати замовлення державного планування, розмежовано у законі компетенцію публічних органів щодо екологічної оцінки, виокремлено чітко етапи стратегічної оцінки, передбачено вимоги до звіту та порядку проведення громадських обговорень, важлива роль відведена для транскордонних консультацій тощо²³⁹. Тому не безпідставними є побоювання громадських організацій щодо можливого звуження ОВД та CEO, оскільки є загроза, що під час відбудови погоджуватимуть проекти, що небезпечні для здоров'я людей та довкілля.²⁴⁰

Питання формування сталої держави, особливо повоєнне відновлення є на порядку денному як органів публічної влади так і громадянського суспільства. Зокрема, БФ «Право на захист», в рамках проекту «Зменшення вразливості до ризиків катастроф в Україні (Фаза II)», в межах Консорціуму зменшення ризику (ЗР) (ACTED, IMPACT Initiatives, БФ «Право на захист», World Health Organization), підготував два взаємопов'язаних аналітичних документи щодо майбутньої відбудови країни. Особливість цього проекту є «Проектування відновлення» прифронтовими територіями, що базується на основі Четвертого пріоритету Сендайської рамкової програми — відбудовувати «краще, ніж було» («Build Back Better»)²⁴¹. Крім того, спостерігається тенденція до зростання громадської

активності, що проявляється в успішно реалізованих та триваючих міжнародних та транскордонних проєктах з метою залучення інвестицій для сталого розвитку, соціальних проєктів, проєктів з подолання загроз та ризиків екологічних наслідків збройних конфліктів та ін.

Наявні та майбутні екологічні проблеми в прикордонних регіонах, що спровоковані військовими конфліктами, вимагають пошуків компромісів між сусідніми державами та діалогу, в рамках транскордонного співробітництва, регіональних і центральних органів влади і громадськості щодо конструктивного вирішення проблемних екологічних питань, зокрема узгодження інтересів сторін в цій сфері. Таким чином, інститути транскордонного співробітництва виконують роль платформи, що дозволяє здійснювати пошук спільних рішень локальних проблем у таких сферах як транспорт, охорона навколишнього середовища, запобігання ризикам, співробітництво у галузі культури, освіти та охорони здоров'я, підтримка релокованого бізнесу та формування безпечного та сприятливого загальноєвропейського екологічного простору.

²³⁹ Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19/print1513861440318984#Text>

²⁴⁰ Позиція громадських організацій щодо можливого звуження ОВД та CEO. URL: <https://ecoaction.org.ua/pozytsiia-zvuzhennia-ovd-ta-seo.html>

²⁴¹ Сендайська рамкова програма зі зменшення ризиків лих та український контекст: аналітика URL: <https://r2p.org.ua/page/sendajska-ramkova-programa-zmenshennya-lyh>